

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Філологічний факультет
Кафедра словацької філології

Тетяна Ліхтей

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
ХУДОЖНЬОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ**

Навчальні матеріали до проведення практичних занять
для студентів 1 курсу ОПІ магістр
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036.
«Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – словацька»

Ужгород – 2023

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA A VEDY UKRAJINY
UŽHORODSKÁ NÁRODNÁ UNIVERZITA

Filologická fakulta
Katedra slovenskej filológie

Tetiana Lichtej

**OSOBITOSTI PREKLADU
UMELECKEJ PUBLICISTIKY**

Učebné materiály k praktickým cvičeniam

Užhorod – 2023

Ліхтей Т. В.

Особливості перекладу художньої публіцистики: навчальні матеріали до проведення практичних занять для студентів 1 курсу ОПП магістр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька». Ужгород, 2023. 31 с.

Навчальні матеріали підготувала

Ліхтей Т. В. – кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри словацької філології УжНУ

Рецензенти

Мадяр О. Л. – кандидат філологічних наук, доцент,
доцент філософського факультету
Пряшівського університету (Словаччина)

Буднікова Л. Т. – кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри словацької філології УжНУ

Відповідальна за випуск

Петріца Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри словацької філології УжНУ

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Ужгородського національного університету, протокол № 7 від 19 травня 2023 року

ЗМІСТ

I. Вступ.	4
II. Теми практичних занять	5
I. Художня публіцистика: традиції, жанри	5
2. Сучасні теорії та підходи до перекладу художньої публіцистики...	8
3. Особливості перекладу нарису.	11
4. Особливості перекладу есе.	15
5. Сатира і гумор у художній публіцистиці	19
6. Особливості перекладу портрету	22
7. Особливості перекладу художньо-публіцистичної статті	25
8. Літературна критика у вимірах публіцистики.	28
III. Питання, що виносяться на залік	30

ВСТУП

Дисципліна «Особливості перекладу художньої публіцистики» входить до циклу вибірових дисциплін з актуальних проблем перекладу. Її метою є вивчення специфіки і проблем перекладу жанрів художньої публіцистики зі словацької мови українською і навпаки. Практичні заняття покликані допомогти студентові глибше засвоїти знання теоретичної складової дисципліни, історії художнього перекладу, усвідомити специфіку жанрів художньої публіцистики. Когнітивні компетентності включають також етапи процесу перекладу художньої публіцистики, способи перекладу та теорію еквівалентності, конкретні способи перекладу синтаксичних конструкцій тощо.

Студенти навчатися аналізувати переклади з точки зору гармонійного відтворення змісту та форми, розвиватимуть власні науково-творчі здібності, перекладаючи різножанрові тексти художньої публіцистики зі словацької мови українською і навпаки.

У навчальних матеріалах уміщено тексти зразків художньої публіцистики з-під пера знакових словацьких та українських письменників, літературознавців, журналістів, тож працюючи з цим пізнавальним художньо-документальним матеріалом студенти не тільки удосконалюватимуться фахово, але й збагачуватимуться світоглядно.

II. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Художня публіцистика: традиції, жанри

План

1. Основні мовні засоби художньої публіцистики.
2. Специфіка публіцистичних текстів.
3. Тенденції використання жанрів у сучасній публіцистиці.
4. Види та жанри нарисів.
5. Портрет як один з найбільш популярних жанрів художньої публіцистики.
6. Сучасна інтерпретація жанру есе.
7. Гумористично-сатиричні жанри художньої публіцистики.

Література:

1. Алексеева Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
3. Гарачковська О. Есе в художній публіцистиці: нові стильові конструкції. *Теорія і практика журналістики*. № 2(10). 2022. Режим доступу: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/269831>
4. Глушко О.К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність. К.: Арістей, 2010. 192 с.
5. Глушко О.К. Художня публіцистика: традиції, проблеми, перспективи. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2345>
6. Мотрук В., Тищук А. Художній переклад як важливий засіб формування духовної культури школярів і студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Вип. 2 (32). Ужгород: Вид-во «Говерла», 2014. С. 99–102.
7. Павленко О.Г. Художній переклад як носій культурної пам'яті. *Питання літературознавства* (Pytannia literaturoznavstva). Problems of Literary Criticism. 2018. № 97. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/326441971.pdf>
8. Eseje. Do slovenč. preložil A. Bžoch. Bratislava: Kalligram, 1999.
9. Eseje. Preložili Z. Bothová, J. Kot, V. Krupa, D. Slobodník a P. Vilikovský / Výber zost. V. Šabík. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1972.
10. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.

11. Šišmišová P. Poznámky k prekladaniu esejí do slovenčiny. *Vzt'ahy a súvislosti v umeleckom preklade*: Zb. materiálov z medzinár. ved. konferencie 15.–17. Januára 2007 v Prešove. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2007. S. 348–362.

12. Valček P. Osudy eseje. Bratislava, 1999.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Ján Rezik. Prešovské popravisko postavené roku 1687 čiže Prešovská jatka (sklonok 17. Stor.). Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. III. Barok. Bratislava, 1997. S. 180.

... Zatým sa on celým telom spustí na kolená, tri razy zvolá mocným hlasom v nemeckej reči na Vykupiteľa: «Ježišu, Synu Dávidov, zmiluj sa nado mnou!» Nevšimal si pritom formuly: «Ježiš, Mária, Jozef», ktorú kázal opakovať jezuita.

Kým tak volá, prešovský kat dvoma údermi odtne ruky. A preds: ó, aký sladký je život! Už okyptený spína ruky, dovoláva sa milosti, veľmi dychtivý po živote a znova a znova sa vracia k modlitbám: «Ježišu, Synu Dávidov, zmiluj sa nado mnou!»

Keď sa tak modlil, priblížil sa mu od chrbta košický kat a zasadil mu mečom posledný úder, ale neveľmi dobre. Hlava totiž zostala visieť na kuse hrdla. Tú chybu vojenský kat tvrdo vyčíta mnohými slovami a zaženie spomenutého kata z popraviska.

Keď tento ležal, o krátku chvíľu bol vyzvaný aj Andrej Keczer. Vystúpi na popravisko oblečený do čiernych šiat siahajúcich po členky. A kat ho upomína, aby vypustil z duše všetok starch. On zaprisahá napomínajúceho, aby dobre konal svoju povinnosť, čo ten prisľúbil aj vykonal.

Keď sa vyhlásený rozsudok tak vyplnil neskoršie aj na ostatných, ako prv na Zimmermanovi, museli 5 marca pretrpieť zaslúžene – ako sa hovorilo – aj potupu smrti.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Петро Скунець. Твори. Том 4. Ужгород: «Ліра», 2011. С. 209–211.

... Літературна доля спершу складалася в мене напрочуд легко: у дев'ятнадцять років уже був автором поетичної збірки, у двадцять – членом Спілки письменників.

Просто з портретів до мене приходили люди і тисли мені руку. Аж не вірилось, що ці люди існують у справжньому житті, а не тільки на портретах і в літературі.

З багатьма потім доля зблизила назавжди, з багатьма – розвела назавжди.

В літературу я вступив побожно як у храм. Радянський – але храм.

І побачив у тому храмі многих розіп'ятих. Не на хрестах, а на звіздах – наших, п'ятикутних.

З декотрих ще капала кров.

І побачив тих, що розпинають. Вони були елегантні, цілували прибиральницям ручки, плакали, співаючи про матір, давали обідраним циганчатам на цукерки, допомагали незабезпеченим студентам і молодим поетам — і знову поверталися до свого ремесла чи, може, й покликання: розпинати.

І вони налили мені золоту чару червоного вина — кольору крові, і коли я достатньо сп'янів, довірливо зашепотіли:

— Слухай, залишайся з нами, бо в нашому храмі не буває нейтральних: або з нами, або там...

І вказали на стіни в зіздах-розп'яттях.

— З вами — ні, — сказав я.

Тоді вони привели одного молодого й непокірного і потягли до зізди. Я хотів було кинутися на поміч, та вони весело зупинили.

— Куди ти рвешся. Перед тобою зіна. Розумієш, прозора зіна. Двадцятий вік!

І я справді вдарився лобом у невидиму зіну, і запаморочилося в голові. Коли отямився, мені хтось ніжно витирав чоло від крові.

— На, легше буде, — і мені подали чару червоного вина. — То з нами чи з ними?..

— З вами — ні, — сказав я і побачив, що залишався сам, а за невидимою зіною — розп'яті на зіздах.

І ні там я, ні там. І так уже довгі десятиліття. І щодня переді мною чистий аркуш паперу, на якому одне запитання:

— З нами чи з ними?

І щодня беру в руки перо, щоб написати: з ними.

А в мене чомусь виходить лише одне: з вами — ні.

Невже це і є кінцем моєї автобіографії?

Практичне заняття № 2

Сучасні теорії та підходи до перекладу художньої публіцистики

План

1. Становлення публіцистичної термінології української та словацької мови.
2. Жанрові, стильові, структурні і тематичні матричні складові художнього публіцистичного тексту та їх відтворення при перекладі.
3. Перекладацькі прийоми, що відбивають стан артефактів і ментафактів при перетлумаченні текстів художньої публіцистики.

Література:

1. Алексеева Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Засєкін С. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.
5. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
6. Мотрук В., Тищук А. Художній переклад як важливий засіб формування духовної культури школярів і студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Вип. 2 (32). Ужгород: Вид-во «Говерла», 2014. С. 99–102.
7. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посібник для студентів перекладознавчих факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
8. Павленко О.Г. Художній переклад як носій культурної пам'яті. *Питання літературознавства* (Pytannia literaturoznavstva). Problems of Literary Criticism. № 97. 2018. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/326441971.pdf>
9. Савчук Г.В., Дашкова К.В. Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2018. № 35. Т. 2. С. 79–81. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf
10. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanium, 2017.
11. Andričik M. K poetike umeleckého prekladu. Levoča: Modrý Peter, 2004.
12. Hečko B. Dobrodružstvo prekladu. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991.

13. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.

14. Koška J. Literárna interpretácia, preklad a komunikovanie. *Slovak Review*. 1998. Č. 1. S. 1–14.

15. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.

16. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу:

https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf

17. Popovič A. Teória umeleckého prekladu. Bratislava: Tatran, 1975.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Ján Simonides. Váznenie, vyslobodenie a putovanie Jána Simonidesa a jeho druha Tobiáša Masníka (asi 1676). Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. III. Barok. Bratislava, 1997. S. 86.

Opis Leopoldovského väzenia

Nie je veru možné všetko zaznamenať. Ľahko by totiž nestačil čas, papier a pamäť.

Okrem toho, že každý svojvoľne zaobchádzal s úbohými väzňami, nechýbali ani takí, čo ustavične a každú hodinu vymýšľali nové spôsoby trýznenia. Sužovali ich nemilosrdnejšie ako všetkých najzločinnejších väzňov. Ešte aj vojenský väzni mali ľahší osud než oni.

Po prvé: Ostatných dedinských väzňov, zavretých pre rôzne zločiny, veľmi zriedkavo – len ak si to vyžadovala potreba – vodili do roboty; duchovných cirkvi vždy. Po druhé: Tamtým nezabráňovali stykať sa s priateľmi; duchovní to nemohli dosiahnuť ani slzami. Po tretie: Ak mali peniaze, slobodne si mohli kúpiť potrebné veci; duchovní však, hoci aj mali peniaze, nie – ibaže tajne a na vlastnú škodu. Po štvrté: Striedavo ich púšťali z pevnosti, aby si pýtali almužnu; duchovní sa v pevnosti vystavovali nebezpečenstvu pre podaný kúsok chleba. Po piate: Tamtých nenútili do kostola; duchovných, zbitých až do krvi, tam hnali.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Дмитро Кремінь. Всесвіт, гори і поет. Між Карпатами і Татрами. Вип. 26 / Вст. сл., упорядк. Тетяни Ліхтей. Ужгород, 2017. С. 52–53.

Десять років минуло відтоді, коли я востаннє піднімався сходами відомого будинку на проспекті Свободи в Ужгороді, в оселю улюбленого з дитинства поета. Десять років минуло з того ранку 30 квітня 2007-го року, як він одійшов у далеку, захмарну височінь, і людство збідніло на одну людину, а всесвіт – на

одну зорю, мовлячи його словами. Його ранні та різні одкровення зовсім не зблідли, вони такі ж афористично витончені, тож і будять у серці не тільки щемні спогади, а й біль утрати, адже сказати так, як міг сказати Петро Скунць, мало кому дано. Мало кому було це дано й тоді, коли на світ з'явилася Скунцева крилата тріада, від імені якої він промовляв до міста й світу – «Всесвіт, гори і я».

У відомій поетичній антології «Дніпрові райдуги» поет ніжно сповідається до рідного краю ув елегії «Верховинська колиска», і цим остаточно заброньовує своє місце в поетичному макрокосмі, аби ще більше вияскравити свою позицію в пророкуванні майбутнього. Звісно, про Батьківщину, материнство, колиску, дідів і батьків у 60-і рр. XX ст. написано було багато – популярними, навіть модними ставали ці мотиви у Василя Симоненка, Бориса Олійника, у Миколи Вінграновського та Івана Драча, не кажучи про Ліну Костенко та Дмитра Павличка. Прийнятий до Спілки письменників України дев'ятнадцятилітній автор книжок «Сонце в росі» та «Верховинська пісня» студент Петро Скунць явив світові свіжий поетичний голос, і його рання слава завжди його супроводжувала, незважаючи на роки опали та політичні бурі кінця XX століття. На поетичній лоції України Петро Скунць – непогасна зоря. Роки це показали.

Покладемо квіти до його могили – і згадаємо поета живого...

Практичне заняття № 3

Особливості перекладу нарису

План

1. Мова і стиль жанру нарису.
2. Портретний нарис як розповідь про непересічну особистість.
3. Подорожній нарис.
4. Проблемний нарис.
5. Науково-популярний нарис.
6. Подієвий нарис.
7. Замальовка, етюд як різновиди нарису.

Література:

1. Алексєєва Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Глушко О.К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність. К.: Арістей, 2010. 192 с.
5. Глушко О.К. Художня публіцистика: традиції, проблеми, перспективи. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2345>
6. Засєкін С. Психолінгвістичні універсалиї перекладу художнього тексту: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.
7. Ліхтей Т., Мадяр О. Теорія і практика перекладу: навч. посібник для студентів-словакістів. Ужгород, 2023. 120 с.
8. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
9. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посібник для студентів перекладознавчих факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
10. Павленко О.Г. Художній переклад як носій культурної пам'яті. *Питання літературознавства* (Pytannia literaturoznavstva). Problems of Literary Criticism. № 97. 2018. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/326441971.pdf>
11. Савчук Г.В., Дашкова К.В. Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2018. № 35. Т. 2. С. 79–81. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf

12. Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 квітня 2010 р.) за ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. К., 2010. 508 с.
13. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanum, 2017. 178 s.
14. Andričík M. K poetike umeleckého prekladu. Levoča: Modrý Peter, 2004.
15. Hečko B. Dobrodružstvo prekladu. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991.
16. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.
17. Koška J. Literárna interpretácia, preklad a komunikovanie. *Slovak Review*. 1998. Č. 1. S. 1–14.
18. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.
19. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу:
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf
20. Popovič A. Teória umeleckého prekladu. Bratislava: Tatran, 1975.
21. Zambor J. Preklad ako umenie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Daniel Krman ml. Itinerarium (1709–1711). Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. III. Barok. Bratislava, 1997. S. 125–126.

... Kým sme sa viezli na stojatej alebo pokojne tečúcej vode, ustavične sme sa od brehu vzdľaľovali. Ale keď sme zišli k prostriedku rieky, kde beží plným korytom a tým rýchlejšie, hľa, naša loďka sa zrazu vzpriečila, takže sme nemohli ani postupovať, ani ustupovať, ani plávať dolu prúdom, hoci sme vynaložili všetku silu až do vyčerpania. Zápasíme dlhší čas uprostred vln nie tak s loďkou, ako s bližiacou sa smrťou. S nárekom a slzami prosebne voláme na pomoc jeden druhého a všetci spomoženie božie. Pána Pohorského začala drviť zima a žaloval sa, že mu od chladu meravejú ruky. My sme sa chvíľami ponárali po kolená, chvíľami po bedrá a vyššie. Čím väčšmi sme loďku hýbali, tým menej sme sa pohýňali vpred, celkom neskúsení vo vodení lodí, lebo čo jeden pohlol zavše vpred, to druhý svojím veslom vrátil nazad. Nikto z nás si nemyslel, že sa nám dobre vodí, lebo sa nehýbeme vpred k rýchlym vodám, ktoré by nás všetkých boli iste strhli.

Kým tak zápasíme a zúfame si nad naším položením, prozreteľný Otec nebeský zasahuje a pohýňa k zľutovaniu dvoch kozákov, bežiacich nám naproti v rybárskych čajkách, ktorých sme sa predtým ľakali. Pre nekonečné milosrdenstvo božie a pre Ježišove rany plačlivým krikom všetkých nás pozývajú a dvoma zlatými peniazmi, ktoré sme držali v rukách, privábení, sa k nám síce priblížili, ale zapochybujúc o našom šťastnom prechode z loďky do čajok, ktorých okraje ani polovičku palca

nevyčnievali z veľmi hlbkej vody, hneď sa od nás vzd'alovali. Napokon predsa pohnutí prosbami, ustavičným krikom a našimi slzami, pridružili sa k nám v našom nebezpečenstve, a prijmúc k sebe môj plášť a vyše hodiny zatopený kôš, vzali nás – jeden z nich len mňa, druhý pána Pohorského a onoho rižského kupca – šťastne do svojich čajok a zaviezli k brehu.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Олександра Ігнатович. Олекса Мишанич (1933–2004). Літературні (...). Ужгород: «Ліра», 2013. С. 36.

Олекса Мишанич – знакова постать для країни і для краю. Цей могутній вчений зі світовим іменем своїм життям дав зразок не лише наукового труду, але й уроків людяності. Головним «персонажем» життєтворчості Ол. Мишанича була праця – щоденна, може, почасти й марудна, але така, що давала змогу сформуванню певний світопорядок у тій сфері, що її намітив учений. У праці відчував свою натуру, щастя, сенс життя (*«пропав той день, що без користі минув»*), вона наче стала його духом і самим натхненням, привівши до тієї межі, коли натруджена особистість *«виявляється персонажем всесвітньої драми духу»*. І з цього моменту, навіть проти власної волі, Олекса Мишанич постає всесвітом для нас...

Унікальність Олекси Васильовича полягає у широті його наукових інтересів. Насамперед – давня українська література, якій присвятив левову частку своєї праці, література Закарпаття (від давнини до сьогодення), література української діаспори, українська література ХХ ст. (повернені імена), науково-видавнича та науково-педагогічна діяльність, праця енциклопедиста, політична проблематика.

Практичне заняття № 4

Особливості перекладу есе

План

1. Стиль і мова есе.
2. Жанроутворюючі риси есе.
3. Структура перекладів есеїв зі словацької мови українською і навпаки.

Література:

1. Алексеева Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Гарачковська О. Есе в художній публіцистиці: нові стильові конструкції *Теорія і практика журналістики*. № 2(10). 2022. Режим доступу: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/269831>
5. Засєкін С. Психолінгвістичні універсалиї перекладу художнього тексту: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.
6. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
7. Мотрук В., Тищук А. Художній переклад як важливий засіб формування духовної культури школярів і студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Вип. 2 (32). Ужгород: Вид-во «Говерла», 2014. С. 99–102.
8. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посібник для студентів перекладознавчих факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
9. Павленко О.Г. Художній переклад як носій культурної пам'яті. *Питання літературознавства* (Pytannia literaturoznavstva). Problems of Literary Criticism. 2018. № 97. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/326441971.pdf>
10. Савчук Г.В., Дашкова К.В. Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2018. № 35. Т. 2. С. 79–81. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf
11. Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 квітня 2010 р.) за ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. К., 2010. 508 с.
12. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanium, 2017.
13. Andričík M. K poetike umeleckého prekladu. Levoča: Modrý Peter, 2004.

14. Eseje. Do slovenč. preložil A. Bžoch. Bratislava: Kalligram, 1999.
15. Eseje. Preložili Z. Bothová, J. Kot, V. Krupa, D. Slobodník a P. Vilikovský / Výber zost. V. Šabík. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1972.
16. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.
17. Koška J. Literárna interpretácia, preklad a komunikovanie. *Slovak Review*. 1998. Č. 1. S. 1–14.
18. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.
19. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf
20. Šišmišová P. Poznámky k prekladaniu esejí do slovenčiny. *Vzťahy a súvislosti v umeleckom preklade*: Zb. materialov z medzinár. ved. konferencie 15.–17. januára 2007 v Prešove. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2007. S. 348–362.
21. Valček P. Osudy eseje. Bratislava, 1999.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Олександра Козоріз. Польщизна мене таки наздогнала... Між Карпатами і Татрами. Вип. 36 / Вст. сл., упорядк. Тетяни Ліхтей. Ужгород, 2022. С. 7–8.

...Та все ж польщизна мене таки наздогнала... Отже, Люблін... Хатка Жака

(так називають у Польщі студентський гуртожиток), знайомства (тут же Ігор Губенко, племінник Остапа Вишні, роздаровував сувеніри новим друзям зі свого замашистого куферка з «черепками», тобто керамікою), а далі лекції в університеті, цікаві викладачі (особливо «Пан Парасолька» зі «Словником студентського аргю»). А там же колись працював, як пізніше дізналася, Ян Парандовський, автор славнозвісної «Алхімії слова», номінант (двічі) «на Нобеля», блискучий знавець греки і латини!

Не можуть студенти обійтися без пісень! Тому при кожній нагоді та й без неї – наша улюблена «Hej, sokoły!»: «Żal, żal za dziewczyną, za zieloną Ukrainą...» А біля Любліна – Майданек. Всюди карби війни... Майже в кожному місті й містечку...

Цікаві мандри... Варшава, Краків, Пулави, Радом, Казімеж, Замосць, Сандомеж... І в кожному, звичайно, плас *genesansowy*. В Наленчові зберігся будиночок Стефана Жеромського. Письменник свого часу номінувався на премію Нобеля, але дорогу йому «перейшов» Генрик Сенкевич зі своєю історичною трилогією. У Варшаві якраз відбувалася кінопрем'єра «Пана Володзьовського». І наше студентство вже тут як тут!

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Микола Зимомря. Тридцять карбованців. Зимомря М. Сповідь на рушнику / переклад словацькою мовою Михайла Романа. Між Карпатами і Татрами. Вип. 38 / Вст. сл., упорядк. Тетяни Ліхтей. Ужгород, 2023. С. 12–13.

Тридцять карбованців

Сьогодні важко тримати язик за зубами. Говори, що душа бажає! А колись було інакше. Кажу колись, а та історія сталася на Покрови 1980 року.

Мій сусід Петро, якому судилося пережити каторгу в Сибіру, більше мовчав, ніж дихав... 1948-го Богу душу винний отримав покару в двадцять п'ять літ. Та за умов відлиги, що припала на добу правління Хрущова, був амністований і повернувся в село. Там чекало на нього п'ятеро синів і чотири доньки: діти, як мурашки, бігали біля згорьованої матері й горнулися до неї...

...Сусід розпочав здалека. Мовляв, дізнався, що я їхатиму в далеку дорогу – від Карпат до Москви. А відтак звернувся з проханням:

– Прошу тя, візьми тридцять карбованців... для Микити Хрущова...

Петро був довірливим, як дитина. Він був переконаний: його порятував саме Хрущов, який помер 11 вересня 1971 року. Звідси – його рішення: слід купити вінок і покласти до могили. Таким був знак його вдячності за визволення з нелюдського ув'язнення. А чому тридцять карбованців? Таку суму йому, в'язневі, подарував якийсь чоловік, коли він вийшов за браму пекла... А ще додав:

– Бери мою радість із собою; більше не маю...

Зрозуміло, я виконав волю сусіда. Щоправда, це сталося за дивних обставин. Адже в добу Брежнєва можна було увійти на територію цього московського цвинтаря тільки зі спеціальною посвідкою. Я спостеріг, як одна літня людина неодноразово входила у цвинтарну браму. Вона уважно вислухала моє прохання і зовсім тихенько промовила: «Я все поняла».

Наступного дня я чекав на невідому мені бабусю, тримаючи у правиці вінок.

– Слідуйте за мной, – чітко промовила Незнайомка. Коли ж ми наблизились до брами, вона нагнулась до мене, ніби я її супроводжую.

– Он со мной, – різко сказала вона, показуючи черговому свою посвідку...

...Я поклав вінок з того боку, де лежала голова Небіжчика. Так просив зробити сусід. І голосно вимовив три рази «Отче наш», завершивши молитву словами: «Згадай Його, Господи, раба Твого Микиту, коли прийде до Царства Твого, і прости Йому гріхи вольнії й невольнії»...

Tridsat' karbovancov

Dnes je veľmi ťažko držať jazyk za zubami. Hovor si čo chceš, čo ti len na jazyk príde a duša zažiada! A kedysi to bolo ináč. Hovorím kedysi, lebo táto príhoda sa stala Petrovi v deň Presvätej Bohorodičky roku 1980.

Môj sused Petro, ktorý musel zažiť galeje na Sibíri, viac mlčal, ako dýchal... V roku 1948 bez maku vinovatý dostal trest – dvadsať päť rokov gulagu. Ale v čase tzv.

oteplenia počas vládnutia Chruščova, Petro dostal milosť. Vrátil sa domov. Tam ho čakalo päť chlapčiekov a štyri dcéry. Deti ako mravčky, behali okolo utrápenej matky a túlili sa k nej...

... Sused začal tak akosi zd'aleka. Vraj, dozvedel sa, že pcestujem d'aleko – z našich Karpát až do Moskvy. A potom sa obrátil so žiadosťou:

– Prosím ťa, zober si tu mojich tridsať karbovancov ... pre Mykytu Chruščova...

Petro bol dôverčivý človek ako malé dieťa. Bol presvedčený, že ho zachránil sám Chruščov, ktorý zomrel 11. septembra 1971. Vtedy ho napadlo, že dobre by bolo na jeho hrob položiť aspoň veniec. Mal to byť znak prejavu jeho vďačnosti za oslobodenie z neľudských pomerov v gulagu. A prečo tridsať karbovancov? Takú sumu jemu, väzňovi, podaroval voľajaký cudzí človek, keď sa dostal za bránu pekla... A ešte k tomu dodal:

– Na, ber moju radosť so sebou, viac nemám...

Pochopiteľne, že som vôľu suseda splnil. Pravda, to sa stalo už dávno a za divných podmienok. Veď počas panovania Brežneva možno bolo zájsť na moskovský cintorín len so špeciálnym súhlasom – písomným potvrdením. Spozoroval som, že jeden postarší človek niekoľko ráz zašiel za bránu cintorína a vrátil sa naspäť. Tento človek pozorne vypočul moju prosbu a celkom potichu povedal: «Ja vsjo poňal, všetko som pochopil».

Nasledujúceho dňa som čakal na neznámu babku s vencom v pravej ruke.

– Podťte so mnou – ticho sa prihovorila Neznáma. Keď sme sa priblížili k bráne, ona sa naklonila ku mne tak, akože ja ju sprevádzam.

– On ide so mnou, – rezko povedala ona, ukazujúc strážnikovi svoje potvrdenie – súhlas...

...Položil som veniec na tú stranu, kde ležala hlava Nebožtíka. Takto ma prosil urobiť sused. A pritom nahlas som sa pomodlil tri krát Otčenáš a zakončil som modlitbu týmito slovami: «Spomeň si naň, Hospodine, raba Tvojho Mykytu: keď príde do Kráľovstva Tvojho a odpusť Mu hriechy všetky – voľné aj nevoľné»...

Практичне заняття № 5

Сатира і гумор у художній публіцистиці

План

1. Специфіка перекладу фейлетонів (сюжетних, безсюжетних, сатиричних, гумористичних).
2. Памфлет як породження традиції нетерпимості.
3. Жанр пародії в художній публіцистиці.
4. Гуморески у вимірах художньої публіцистики.
5. Особливості перекладу засобів комізму (іронія, сарказм, гіпербола, літота, гротеск, оксюморон, чорний гумор...) зі словацької мови українською і навпаки.

Література:

1. Алексеева Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Глушко О.К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність. К.: Арістей, 2010. 192 с.
5. Глушко О.К. Художня публіцистика: традиції, проблеми, перспективи. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2345>
6. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
7. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посібник для студентів перекладознавчих факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
18. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanium, 2017.
9. Andričík M. K poetike umeleckého prekladu. Levoča: Modrý Peter, 2004.
10. Hečko B. Dobrodružstvo prekladu. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991.
11. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.
12. Koška J. Literárna interpretácia, preklad a komunikovanie. *Slovak Review*. 1998. Č. 1. S. 1–14.
13. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.
14. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf
15. Popovič A. Teória umeleckého prekladu. Bratislava: Tatran, 1975.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Микола Зимомря. Сліпа темінь. Зимомря М. Сповідь на рушнику / переклад словацькою мовою Михайла Романа. Між Карпатами і Татрами. Вип. 38 / Вст. сл., упорядк. Тетяни Ліхтей. Ужгород, 2023. С. 44–45.

Сліпа темінь...

Що сталося п'ятого квітня 1987 року? Нічого. Але тієї днини домовився з Петром Скунцем, що якимось відвідаємо (в сенсі Fahrgemeinschaft) разом Ольгу Рішаві... Я розповів поету те, що я пережив, коли нещодавно лютого ранку побував у с. Кушниці. Було це так. У кімнаті, в якій Ольга Рішаві промовисто читала свої рукописи, панувала напівтемрява. Раптом з правого куточка висунувся правдиво великий щур. Я різко відсахнувся. Вона зауважила мій переляк. Господиня звично глянула у той бік, звідки виглядав спокійний щур, і так легенько промовила, звернувшись до істоти чисто німецькою мовою: «Hau ab, mein lieber! Wir haben doch Gäste!». Той пацюк (чи не дивина, що німецькою пацюк жіночого роду – die Ratte), немовби зрозумів свою провину, повернувся на 180 градусів і зовсім «статечно» відійшов туди, де була постійно сліпа темінь...

Slepá tma...

Čo sa stalo piateho apríla roku 1987? Ale nič. A predsa toho dňa som sa dohodol s Petrom Skuncom, že niekedy navštívime (v štýle Fahrgemeinschaft) spolu Oľgu Rišavi... Ja som porozprával básnikovi, čo som zažil, keď nedávno počas februárového rána bol v dedine Kušnyci. Bolo to tak. V izbe, v ktorej Oľga Rišavi čítala nahlas svoje rukopisy, panovala polotma. Zrazu z pravého kúta izby sa vysunul neskutočne veľký potkan. Ja som sa rezko až odtiahol. Pani Oľga zbadala moje zľaknutie. Domáca pani celkom kľudne pozrela do tohto kúta, odkiaľ pozeral spokojný potkan a iba ľahko s úsmevom povedala, pritom sa obrátila k bytosti čisto po nemecky: «Hau ab, mein lieber! Wir haben doch Gäste!». Tento potkan (nie je to azda divne, že v nemčine potkan je ženského rodu – die Ratte), ako by pochopil svoju vinu, otočil sa o 180 stupňov a celkom «statočne» odišiel tam, kde bola stale slepá tma.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Володимир Товтин. Святоманія. Сім крутих перевалів: літ. альманах Закарпаття. Київ: «Знання», 2017. С. 257.

... Ви знаєте, скільки у нас свят? Якщо звести до купи всі офіційні свята, що вказані в календарі, то їх виявиться понад сімдесят. Причому на деякі дні припадає аж по три свята. Додайте до цього списку ще двадцять найбільших релігійних свят

(...). А ще є свята, хоча й не позначені в календарі, але також відзначаються гучно. Скажімо, Старий Новий рік. Вірте не вірте, але понад усе не люблю Новорічне свято. Коли бачу жіночо-ялинкову метушню, так і хочеться заволати: «Жінки! Схаменіться! Чому радієте? Це ж на цілий рік ви станете старшими! Тут плакати треба, а не сміятися!»

Якщо раніше з Новим роком нас вітав тільки один найгенеральніший секретар серед усіх секретарів, то нині – не тільки Президент, але й губернатор, мер міста і містечка, голова сільради, а також добрий десяток народних обранців. І всі вони хором бажають нам здоров'я, щастя... Лиш одного не бажають – роботи і зарплатні. А що ми бажаємо один одному? Аби у наших квартирах були гарячими батареї опалення, аби з кранів текла не тільки холодна, але й гаряча вода, аби сволота не відмикала електроенергію і, не дай Боже, газ.

Практичне заняття № 6
Особливості перекладу жанру портрету
План

1. Портрет як один із найпопулярніших жанрів сучасного художньо-публіцистичного мовлення.
2. Виразальні засоби портрету.
3. Особливості перекладу портретного жанру зі словацької мови українською і навпаки.

Література:

1. Алексеева Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Засєкін С. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.
5. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
6. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посібник для студентів перекладознавчих факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
7. Павленко О.Г. Художній переклад як носій культурної пам'яті. *Питання літературознавства* (Pytannia literaturoznavstva). Problems of Literary Criticism. № 97. 2018. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/326441971.pdf>
8. Савчук Г.В., Дашкова К.В. Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2018. № 35. Т. 2. С. 79–81. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf
9. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanium, 2017.
10. Andričík M. K poetike umeleckého prekladu. Levoča: Modrý Peter, 2004.
11. Hečko B. Dobrodružstvo prekladu. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991.
12. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.
13. Koška J. Literárna interpretácia, preklad a komunikovanie. *Slovak Review*. 1998. Č. 1. S. 1–14.
14. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.
15. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf

16. Popovič A. Teória umeleckého prekladu. Bratislava: Tatran, 1975.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Vladimír Petrík. Smrekova poézia v prúdoch času.

Ján Smrek. Ako pole žitné. Bratislava: Elan, 2001. S. 7–8.

... Úspešný vzostup Smrekovej poézie od zbierky *Cválajúce dni* (1925) súvisel so vzostupom celej slovenskej spoločnosti po roku 1918, teda po vzniku samostatnej Československej republiky. Po dlhých stáročiach rozličných príkorí a poroby mohol sa slovenský národ, jeho kultúra a umenie rozvíjať v podmienkach slobody a demokracie. Smrek hovorí v tejto súvislosti o «omladenom národe» a treba povedať, že novú mladosť národa vystihol vo svojej tvorbe práve on. Tu je jeden z najhlbších koreňov optimizmu Smrekovho básnického postoja. Druhý súvisí so skočením krvavých jatiek prvej svetovej vojny, ktorú Smrek zažil ako dvadsaťročný mládenec, prešiel jej fronty, dostal sa až do Palestíny a vrátil sa domov s podlomeným zdravím. Bezprostrednou reakciou na čas vojny, a to v duchu dobového pesimizmu, ktorý sa tiahol európskou poéziou od konca devätnásteho storočia, bola Smrekova básnická zbierka *Odsúdený k večitej žízni* (1922), no skutočným vstupom do slovenskej poprevratovej poézie bola až druhá básnická kniha *Cválajúce dni*, ktorá ako mocný prvotný impulz určila základnú tóninu Smrekovej poézie takmer na dve decaťročia. Uvedomoval si to aj sám autor, keď o titulnej básni (a platí to aj o celej zbierke) napísal: «Stala sa alfou mojej umeleckej konfesie i tvorby... vlastne až deň vzniku tejto básne mám v literárnej histórii zaznačený ako pravý dátum svojho narodenia». Predohrou k básni *Cválajúce dni* však bola jedna z posledných básní prvej zbierky *Odsúdený k večitej žízni* – Dnes milujem svoj deň. Ak pri zostavovaní neskorších výberov z poézie autor rezignoval na svoju básnickú prvotinu, nikdy nezabudol zaradiť do nich práve túto báseň. Verše: «Dnes milujem svoj Deň. Noc miloval som včera», zazneli ako nový akord, ako obrat od literárneho pesimizmu básnickej prvotiny k žitému – a teda presvedčivému – optimizmu a životnému elánu.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Олександра Ігнатович. Дмитро Кремінь. Олександра Ігнатович. Літературні (...). Ужгород: «Ліра», 2013. С. 96.

Мототекст про мотто

Художній світ Дмитра Креміня постав як результат своєрідного зміщення пластів, насамперед мистецького: слово і живопис, потім ландшафтного: гори і степ; далі часового: минуле і сучасне. Як його свідомість формувалася образом-словом-фарбою, так і він виражається та впливає на читача множинними подразниками. У нього відсутній нудотно-солодкий етнографізм чи одвічний рустикальний мотив, звичний для нашої поезії; відсутній той неперебутній

маргінальний комплекс неповноцінності, а ріднить з попередниками постійний акцент на морально-етичному. Дмитро Кремінь належить до митців-естетів, що занурені у безмежжя свого духовного світу і простежують екзистенційні проблеми та езотерично-метафоричні теми. Поет знає і відчуває дотичні, що пов'язують національне мистецтво зі світовим.

Слово, яким спілкується Дм. Кремінь, складне і витончене, що потребує вдумливого, неспішного прочитання творів. *Золота ліхтарня, маєстатичні сатурналії, літанії, мототекст про мотто, ольвійська просодія...* й справді, викликають певну зупинку при читанні й провокують замислення й асоціації читача. Тоді й, скажімо, образ сузір'я коня (в однойменному вірші) персоніфікується, тож ми й відчуваємо в ньому людину, котра раптово відчулася вільною.

Практичне заняття № 7

Особливості перекладу художньо-публіцистичної статті

План

1. Жанрові різновиди художньо-публіцистичної статті (проблемна, оглядова, полемічна, літературно-критична, ювілейна, науково-популярна).
2. Специфіка перекладу різновидів художньо-публіцистичної статті зі словацької мови українською і навпаки.

Література:

1. Алексеева Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Глушко О.К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність. К.: Арістей, 2010. 192 с.
5. Глушко О.К. Художня публіцистика: традиції, проблеми, перспективи. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2345>
6. Засєкін С. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.
7. Ліхтей Т., Мадяр О. Теорія і практика перекладу: навч. посібник для студентів-словаків. Ужгород, 2023. 120 с.
8. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
9. Мотрук В., Тищук А. Художній переклад як важливий засіб формування духовної культури школярів і студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Вип. 2 (32). Ужгород: Вид-во «Говерла», 2014. С. 99–102.
10. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посібник для студентів перекладознавчих факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
11. Савчук Г.В., Дашкова К.В. Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2018. № 35. Т. 2. С. 79–81. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf
12. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanium, 2017.
13. Andričík M. K poetike umeleckého prekladu. Levoča: Modrý Peter, 2004.
14. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.

15. Koška J. Literárna interpretácia, preklad a komunikovanie. *Slovak Review*. 1998. Č. 1. S. 1–14.

16. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.

17. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу:

https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf

18. Popovič A. Teória umeleckého prekladu. Bratislava: Tatran, 1975.

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Світлана Пахомова (...). Елімінація мовних бар'єрів. *Studia Slovakistica*. Вип 11. Ужгород, 2011. С. 155.

... Своєю діяльністю Яна Пекаровічова пов'язана з різними країнами світу не тільки тому, що там працюють її студенти, – вона й сама багаторазово представляла Словаччину за кордоном як блискучий лектор словацької мови і культури в університетах Німеччини, Австрії, Угорщини. З Україною Яна Пекаровічова має професійні, наукові, колегіальні і просто дружні взаємини. Тут можна перерахувати хоча б ті спільні проєкти, в яких вона брала активну участь, співпрацюючи зі словакістами Ужгородського національного університету: міжнародний науковий семінар «Перспективи розвитку словакістики в Україні» (Ужгород, 2004), міжнародна наукова конференція «Українсько-словацькі взаємини в галузі мови, літератури, історії та культури» (Ужгород, 2006), міжнародний науковий семінар «Словацька мова як іноземна в Україні» (Ужгород, 2009) та ін.

Яна Пекаровічова – гарна людина, доброзичлива, оптимістична, відкрита, надзвичайно працьовита, щедра, легка на підйом. Вона прекрасно володіє словом, гарно співає і танцює. Наша Яна, як добре вино, із тих людей, краса яких з віком стає ще виразнішою.

Українські словакісти від усього серця бажають пані Яні міцного здоров'я і сонячного настрою на многая і благая літ.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

K. Čuj. Alternatívny pohľad na históriu v zápiskoch z frontu 1941–1943 Mateja Oravca. *Studia Slovakistica*. Вип. 20. Ужгород: 2021. С. 90–91.

... Žáner zápisok je v podstate dokumentálny, zrejme zobrazuje pohľad jednotlivca na udalosti, ktorých je účastníkom alebo pozorovateľom. Zápisky sa obzvlášť rozšírili v dvadsiatom storočí, keď vznikla potreba ukázať historicky pravdivé a

zároveň emocionálne globálne spoločenské kataklizmy, ktoré tragicky zmenili osud mnohých národov. Na rozdiel od dokumentov, ktoré sa vyznačujú preplnením faktov, dátumov a vedeckých komentárov, zápisky ukazujú subjektívny pohľad obyčajného človeka – predstaviteľa určitej generácie. Cez prizmu vlastnej skúsenosti on chápe všetko, čo sa deje, a podáva svedectvá plné emócií a pocitov. Tento výklad príbehu spôsobuje oveľa silnejší vplyv na recipienta, pretože on je zahľbený do vnútorného sveta rozprávača a spoluprežíva.

Zápisky z frontu 1941–1943 sú autentický denník slovenského vojaka Mateja Oravca, ktorý počas druhej svetovej vojny bojoval na fronte. Knihu upravila a vydala jeho vnučka Enja Ručková v roku 2018, zápisky sú venované 70. výročiu pamiatke konca týchto tragických udalostí. E. Ručková v krátkom úvode vysvetľuje, že «*zápisky historicky pravdivo približujú atmosféru vojny a postoj slovenských vojakov k nej*».

Практичне заняття № 8

Літературна критика у вимірах публіцистики

План

1. Рецензія як соціально-комунікативний феномен у публіцистиці.
2. Особливості перекладу рецензії в просторі публіцистики (на прикладі українських та словацьких перетлумачень).

Література:

1. Алексєєва Л.О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 202 с.
2. Бублейник Л.В. Проблематика художнього перекладу: семантико-стилістичні аспекти: навч. посіб. Луцьк: Видавництво ВІЕМ, 2011. 164 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: Наук. думка, 1990. 213 с.
4. Глушко О.К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність. К.: Арістей, 2010. 192 с.
5. Глушко О.К. Художня публіцистика: традиції, проблеми, перспективи. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2345>
6. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. 175 с.
7. Павленко О.Г. Художній переклад як носій культурної пам'яті. *Питання літературознавства* (Pytannia literaturoznavstva). Problems of Literary Criticism. № 97. 2018. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/326441971.pdf>
8. Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 квітня 2010 р.) за ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. К., 2010. 508 с.
9. Alabán F. Preklad a jazyková kultúra. Belanium, 2017.
10. Janecová E., Kráľová B. Tvorivé prekladateľské reflexie (umelecký preklad v teórii a praxi). Tribun EU, 2011.
11. Madyar O., Slivková I. Preklad v stredoeurópskom kultúrnom kontexte. Učebnica pre ukrajinských študentov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021.
12. Palkovičová E. Úvod do štúdia umeleckého prekladu. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 160 s. Режим доступу: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/krom/Uvod_do_studia_umeleckeho_prekladu_pre_hispanistov.pdf

Завдання

1. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст українською; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Jaroslav Džoganík. Petro Skunc medzi ukrajinskými Karpatmi a slovenskými Tatrami. *Studia Slavistica*. Вип. 12. Ужгород, 2012. С. 170.

... Dobrým skutkom sa môže pochváliť docentka Katedry slovenskej filológie UŽNU Tetiana Lichtejová. K významnému literárnemu sviatku na Zakarpatsku – oslave jubileí najväčších spisovateľských osobností, prozaika Ivana Čendeja a básnika Petra Skunca – vydala zbierku Skuncových prekladov slovenskej poézie do ukrajinčiny¹.

Po ukrajinsky, v bravúrnej rytmicko-melodickej eufónii vlastnej Skuncovmu slovu sa máme možnosť zoznámiť s ukážkami z tvorby Pavla Horova, Jána Zambora, Jula Zborovjana, Mikuláša Kasardu, Juraja Pada, Antona Prídavka, Kataríny Sivákovej, Jozefa Tomášika-Dumina, Ondreja Čiliaka. Preklad je vybavený stručným, zato informačne nasýteným úvodným slovom zostavovateľky *Strom dedovizne*, v ktorom sa zdôrazňuje, že «výber autorov nebol náhodný, pretože ide o ľudí blízkych P. Skuncovi poetikou, tematikou, cítením sveta». Možno len súhlasiť, ináč by sme ťažko mohli argumentačne podchytiť takú premyslenú intertextovú súvislosť, poetologickú prepojenosť a zároveň vnútornú kompaktnosť preloženého textu, akú nám ponúka Petro Skunc.

2. Уважно прочитайте текст; визначте його жанровий різновид; перекладіть текст словацькою мовою; прокоментуйте проблемні моменти, що виникли у процесі перекладу.

Мирослава Галас. Казкова повість закарпатки завойовує українських і словацьких читачів. Новини Закарпаття. 2020. 1 лютого. С. 6.

Доробком В. Жупан зацікавилися і в сусідній Словаччині. Нещодавно кілька її казок надрукували в тамтешньому журналі «Слово», та особливо тепло відгукнулися на «У пошуках Карамельки». «Обдаровані діти з мистецької школи в Ястраб'є-над-Топлею навіть відтворили окремі сценки з казкової повісті, – зазначає Т. Ліхтей. – А допомогла їм це реалізувати їхня духовна натхненниця, очільниця школи, знаний перекладач Валерія Юричкова. Ну, а щоб дитяча уява працювала ще краще, талановита словацька художниця з Банської Бистриці Яна Штефанкова творчо візуалізувала окремі епізоди».

Власне, саме її ілюстрації ви побачите в новому випуску «Між Карпатами і Татрами». Пригоди Іванка, котрий у пошуках роботи забрів у країну солодких мрій Чоколяндію, яка чомусь стала Сумляндією, й справді захоплюючі. З'ясувалося, що тутешні жахливі занепад і смуток пов'язані з викраденням донечки магістра Чоколадуса – Карамельки. Добросердний юнак вирішив знайти дівчинку. Для цього йому разом зі смішним балакучо-грубуватим голубом Біле Перо довелося побувати в гостях у всіх братів-райдужників – господарів кольорів веселки. А в декого з них характер нелегкий... Та це ще були квіточки порівняно з візитом до Босоркані, котра мешкала в жерлі старого вулкана й утримувала Карамельку. Втім, завдяки сміливості наших мандрівників і чарівним подарункам райдужників злу заздрісницю таки вдалося знищити. Хепі-енд! Отож долучайте дітей і читайте самі – хоч українською, хоч словацькою.

¹ Між Карпатами і Татрами. Сучасна словацька поезія в перекладі Петра Скунца. Випуск 18 / Упорядник Т. Ліхтей. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2012. 72 с.

ІІІ. ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Художня публіцистика: традиції, жанри.
2. Основні мовні засоби художньої публіцистики.
3. Специфіка публіцистичних текстів.
4. Тенденції використання жанрів у сучасній публіцистиці.
5. Види та жанри нарисів.
6. Становлення публіцистичної термінології української та словацької мови.
7. Жанрові, стильові, структурні і тематичні матричні складові художнього публіцистичного тексту та їх відтворення при перекладі.
8. Перекладацькі прийоми, що відбивають стан артефактів і ментафактів при перетлумаченні текстів художньої публіцистики.
9. Особливості перекладу нарисів.
10. Мова і стиль жанру нарисів.
11. Портретний нарис як розповідь про непересічну особистість.
12. Подорожній нарис.
13. Проблемний нарис.
14. Науково-популярний нарис.
15. Подієвий нарис.
16. Замальовка, етюд як різновиди нарисів.
17. Особливості перекладу есе.
18. Стиль і мова есе.
19. Жанроутворюючі риси есе.
20. Структура перекладів есеїв зі словацької мови українською і навпаки.
21. Специфіка перекладу фейлетонів (сюжетних, безсюжетних, сатиричних, гумористичних).
22. Памфлет як породження традиції нетерпимості.
23. Жанр пародії в художній публіцистиці.
24. Гуморески у вимірах художньої публіцистики.
25. Особливості перекладу засобів комізму (іронія, сарказм, гіпербола, літота, гротеск, оксюморон, чорний гумор...) зі словацької мови українською і навпаки.
26. Особливості перекладу жанру портрету.
27. Портрет як один із найпопулярніших жанрів сучасного художньо-публіцистичного мовлення.
28. Виразальні засоби портрету.
29. Особливості перекладу портретного жанру зі словацької мови українською і навпаки.
30. Жанрові різновиди художньо-публіцистичної статті.
31. Особливості відтворення науково-популярної статті.
32. Специфіка перекладу різновидів художньо-публіцистичної статті зі словацької мови українською і навпаки.
33. Літературна критика у вимірах публіцистики.
34. Рецензія як соціально-комунікативний феномен у публіцистиці.

35. Особливості перекладу рецензії в просторі публіцистики (на прикладі українських та словацьких перетлумачень).
36. Особливості перекладу епістолярного жанру (кореспонденції).
37. Особливості перекладу мемуарної літератури.
38. Специфіка перекладу мандрівних щоденників.
39. Специфіка перекладу художньо-публіцистичних коментарів.
40. Особливості перекладу гуморесок.